

„Én arra vagyok kárhozthatva, hogy szárnyaszegetten haljak meg,
mint aki belefúlladt saját álmaiba”¹

Vitányi Iván emlékéhez

[DOI 10.35402/kek.2021.4.11](https://doi.org/10.35402/kek.2021.4.11)

A történelem „megidézése” gyakorta kap kiemelt helyet a magyarországi politikai beszédmódo-
dokban. A politikusok számos alkalommal fordul-
tak/fordulnak a múlt eseményeinek példázataihoz,
a magyar történelem évezredes hagyományaihoz. A
visszatekintés a régmúlt történésekre, vagy a közel-
múltban élt személyiségekre, az azok munkásságára
történő hivatkozások nemcsak az emlékezés miatt
fontosak. A történelemmel való munkálkodás, a
megismerés egyben közvetlen politizálást, politikai
állásfoglalást is jelentett és jelent mind a mai napig.
A hivatkozók/emlékezők jelezni kívánják, hogy az
idézett személyek munkássága, cselekedetei mérték-
et és mércét jelentenek számukra, törekvéseikhez
hitelesítésként, sőt erőmerítésként, lelkesítőleg,
vagy intő példaként szolgálnak.

A szaktudomány és a politika összefonódása
különösen a két világháború közötti időszakban, az
1950-es években, sőt a Kádár-korszakban is gyakori
volt. Az 1989/90-es rendszerváltást követően, asze-
rint, hogy a jobboldali vagy a baloldali/liberális poli-
tikai pártok, népi (idegen szóval populista), nem-
zeti, keresztény és konzervatív, illetve az urbánus,
internacionalista, kozmopolita-globalista (pénz-
központú, keresztényi értékeket elutasító neolibe-
rálisok) nyerték meg a választásokat, erősödött fel
vagy gyengült/változott, illetve halt el a történelmi,
kulturális nagyságok emlegetése² (T. Kiss 2002:49-
53; Glatz 1988:121-143).

Kapcsolati hálózatok az önéletrajzok tükrében

Az egyén önéletrajzaiban, visszaemlékezéseiben,
különösen a memoár irodalomban jelentős helyet

foglalnak el a régen élt, vagy napjainkban élő sze-
mélyiségekre és tevékenységeikre történő hivatko-
zások. Ismert példa erre a filozófus Lukács György,
akinek önéletírásaiból önálló kötet jelent meg,
amely 1910 és 1971 között írt önéletrajzi jellegű
és vonatkozású tanulmányait, cikkeit, könyveihez
készült előszavait és bevezetőit tartalmazza, jelezve
igazodási pontjainak állandóságát és változékonysá-
gát³ (Lukács 1982).

Az önéletrajzokban szereplő személyek alkotta
hálózatok, azok alakulásai, a kapcsolati tőke, a Bibó
István-féle közép-kelet-európai „öndokumentációs”
kényszerek, személyi-szellemi alibik, sőt az „össze-
omlások” előidézőinek visszfényében viszonylag jól
megrajzolhatóak a hivatkozó személy főbb jellem-
zői. Az egyén életében meghatározó szerepet játszó
személyek, történelmi és kulturális nagyságok, vere-
tes mondataikra történő utalások lakmusz papírijai a
rá hivatkozó személyiséggé formálódásának.

Vitányi Iván, a tudós-politikus (politikus-tu-
dós) önvallomásaiban különös gondot fordított
arra, hogy néven nevezze, szinte tanúként meg-
idézze azokat, akik nézeteinek formálódásában –
életrajzszakaszainak társas és szellemi kapcsolataiban
– fontos szerepeket tölthettek be. E tanulmány tár-
gyát Vitányi Iván három önéletrajzi munkája adja,
melyek közül az első írás a Kádár-korszakban szü-
letett egy nagyszabású közösségkutatás keretében:
*Közösségeim. Öninterjú*⁴ (Vitányi 1985:158-235)
címmel, mely az elhíresült *Egyharmadosorszag*-ban ol-
vasható. Önéletrajzi munkának tekinthető a rend-
szerváltást (1989/90) követően, 1993-ban megje-
lent, személyekre ugyancsak gazdagon hivatkozó
kötet is, amelyet a Muharay Együtttes fiatalokra
gyakorolt hatásáról, a „fényes szellők” időszakáról
állított össze.⁵ (Ezt a művét azonban nem vontam

1 Vitányi I. 1969 *Szélteenger*. Budapest, Szépirodalmi
Könyvkiadó

2 T. Kiss T. 2002 *Fordulatok-folyamatok. Fejezetek a
magyarországi kormányok kultúrpolitikáiról, 1867–2000*.
Budapest, Új Mandátum Kiadó; Glatz F. 1988 *Nemzeti
kultúra – kulturált nemzet 1867–1987*. Budapest,
Kossuth Kiadó.

3 Lukács Gy. 1982 *Curriculum Vitae*. Budapest,
Magvető Kiadó.

4 Vitányi I. 1985 *Egyharmadosorszag. Tanulmányok*.
Budapest, Magvető Könyvkiadó.

5 Vitányi I. 1993 *5 meg 5 az 13*. Budapest, Gondolat
– Vita Kiadó.

be az elemzésbe.) A másik – ebben a tanulmányban szereplő – munka a rendszerváltás első évtizedében, Vitányi Iván 60. életévében, ún. Festschriftnek készült. Négy részből álló, tizennyolc beszélgetést tartalmazó interjú-folyam, melyből nyolc beszélgetés az *Életút* fejezetben található.⁶ A rendszerváltás második évtizedében került kiadásra a harmadik, Vitányi Iván részletes, magával is őszintén szembenéző „életút-összegző” írása.⁷

A három életrajzi munkából gyűjtött, párhuzamos oszlopokba rendezett, a kötetekben meghivatkozott személyek⁸ jól jelzik, hogy Vitányi Iván intellektuális érdeklődésének skálája milyen széles volt, környezetének szinte minden aspektusát felölelte, kezdve a politikától a társadalmi viszonyokig, s benne a személyiség kibontakozásáig, fejlődése lépcsőfokaiig. A hivatkozott személyek jól jelzik Vitányi „elmozdulásait”, ha úgy tetszik „mozgásait” is. A társadalmi és politikai aktivitása mellett mindig volt egy „másik” Vitányi: egy művelődés-művészet-szociológus, egy irodalmi alak, a szabad kifejezésformák, a népművészet és a népi hagyományok bajnoka, a kulturális és népművelési kutatások és értékelések vezetője, a bartóki hagyományok ápolója és az avantgarde törekvések, a pop és beat kultúra támogatója, vagy másképpen: az örök érdeklődő, az alkotó személyiségé.

6 Cseke H. 1996 *Határhelyzetek. Interjú Vitányi Ivánnal*. Budapest, Pallas Stúdió.

7 Vitányi I. 2007 *Önarckép – elvi keretben. Szellemi önéletrajz*. Celdömölk, Pauz-Westermann.

8 A személynevek minden esetben követik Vitányi Iván említését.

1985	1996	2007
Egyharmad ország/ Gyermekkori emlékek	Határhelyzetek/ Életút	Önarckép – elvi keretben. Szellemi önéletrajz
Szülők, nagyszülők, rokonság említése név nélkül	Első beszélgetés. Egy lateiner középnemesi család. Kevesebbet szeretnék gondolni magyar létemre	I. Család-, gyerek- és ifjúkor
Bródy Sándor író	Vitányi Gergely református lelkész (apai nagyapja, és nagyapjának apja is)	Nagyapja testvére, Vitányi József pesti jurátus, aki ott volt az 1848. márciusi ifjak között
Lyka Károly művészettörténész	Vitányi Gergely fia, Vitányi József református lelkész	Nagyapja, Vitányi Bertalan jogot végzett, a beregszászi bíróságon dolgozott
Münnich Ferenc politikus	Vitányi József legidősebb fia (szintén József) 1848-ban a márciusi ifjak között vitézkedett, részt vett a szabadságharcban	Nagyanyja Vitányi Bertalanné (szül.: Hanák Ágnes)
Szentpály Janka nagynéni	Nagyapa Vitányi Bertalan ügyvéd	Anyja családja nemesi középosztály: székelyek, értelmiségként emelkedtek ki pl: Szentpály István Bethlen Gábor könyvtárosa és külügyese volt. Felesége Beszaráb Mircea unokája (Vlad Dracul, Drakula dédunokája)
Ady Endre költő	Vitányiak egy lateiner középnemesi család, tagjai értelmiségi hivatást választották	A fia Szentpály Ferenc költő. Fiai részt vettek a Rákóczi szabadságharcban
Pálóczi Horvát Lajos népzene gyűjtő és műfordító	Anyai ág – Szentpály család székely eredetű, református, partiumi középnemes gazdag földbirtokkal	A másik szépapa Szentpály László
Móricz Zsigmond író	A szépapa, Szentpály István unokája Szentpály Ferenc (Királybíró, korának jeles költője). Fiai részt vettek a Rákóczi szabadságharcban	Anyai nagyapa, Szentpály Benjámín, a kormányzó unokatestvére (nagybányai) Horthy Ágnes (Szentpály Benjamin felesége). A 19. század végén családjával (négy gyermekével) Amerikába költözött
	Nagyapa Szentpály Benjámín orvos, a rák gyógyításán munkálkodott. Horthy Ágnessel és családjával kiment Amerikába, Texasban farmerként és gyógyítóként dolgozott. 1915-ben teljes családjával hazatelepült	A nagyapa testvére, Szentpály István, Baross Gábor államtitkára
Bartók Béla zeneszerző	Vitányiakat számos középnemesi családhoz fűzték rokoni szálak. Közlebbiek voltak többek között: Horthy, Kölcsey, Pálóczi-Horváthok. Távlabbiak voltak: Szemere, Berzeviczy, Görgey, Wesselényi, Bethlen	Apja Vitányi István jogász, bíró, az első világháború után közjegyző
Veres Péter népi író	Horthy dédapjának nagyapja volt Kölcsey, egy Szentpályi nagynéni pedig Kölcseyné lett	Anyja Vitányi Istvánné Szentpályi Panna
Isten (nagy kezdőbetűvel)	Horthy Miklós, aki unokatestvére volt Vitányi Iván nagyanyjának	Péter Balázs kereskedősegéd, a Keresztény Ifjúsági Egyesület (KIE) szervezője

Radácsy-Harsányi pedagógus család	A testvér, Vitányi Attila Ludovikát végzett katonatiszt, elesett a második világháborúban	Karácsony Sándor pedagógiai, filozófiai író, egyetemi tanár, magyar filozófiai gondolkodás egyik legeredetibb alakja. A szabadművelődés teoretikusa
Pepi bácsi, nyomdász	Veres Péter népi író	Sárospatak
Iskola	Pálóczi-Horváth Lajos családtörténet írója	Max Weber német közgazdász, szociológus
Nagy-Czirok László, a Kiskunság kutatója	Háden Edit a feleség, többgenerációs munkáscsalád gyermeke	Klebsberg Kuno kultuszminiszter által alapított angol internátus
Péter Balázs (KIE kiskunhalasi szervezet vezetője)	Második beszélgetés. Bartók zenéje megvilágosodás volt. Csakhogy az élet nem ilyen	Gulyás József irodalomtörténész, főkönyvtáros
Karácsony Sándor, a szabadművelődés teoretikusa	Bartók Béla zeneszerző	Bartók Béla
Újszászy Kálmán sárospataki teológiai tanár	Bartók Péter, a zeneszerző fia	Bach, Vivaldi, Telemann, Händel, Mozart, Beethoven (zeneszerzők)
Harsányi István sárospataki tanár, irodalomtörténész	Mesko Sándor diáktárs	Liszt Ferenc, Erkel Ferenc (zeneszerzők)
Fekete Gyula népi író	Harsányi István sárospataki tanár, irodalomtörténész	Szabó Ernő sárospataki zenetanár, hegedűoktató
Németh László költő	Újszászy Kálmán sárospataki teológia tanár	Bartók Béla, Kodály Zoltán
Bartók Péter, a zeneszerző fia	Palumby Gyula sárospataki tanár	Bartók Péter, a zeneszerző fia
Klebsberg Kuno kultuszminiszter alapította angol internátus	Hajnal István történész	Radvánszky János diáktárs, 1944-ben ellenálló, 1945-ben rendőrfőkapitány egy budapesti kerületben, filozófiai egyetemi tanár Tasmániában
Horváth István rendező	Váczy Péter történész	Kant, Kung-fu-ce, Heidegger, Marx (filozófusok)
Pécsi Sándor színész	Marczali Henrik történész	Ady Endre költő, újságíró
Sigmund Freud pszichiáter	Veres Péter népi író	Petőfi Sándor, Reviczky Gyula, Áprily Lajos (költők)
Thomas Mann író	Németh László népi író	Maller Sándor a sárospataki önképzőkör tanári vezetője
Grün László diáktárs, később Jakob Gat néven izraeli költő	Immanuel Kant filozófus	Újszászy Kálmán sárospataki teológiai tanár
Karinthy Frigyes író	Baruch Spinoza filozófus	Féja Géza, Németh László, Veres Péter költők, a népi mozgalom vezetői
Sárosi Imre vízipóló tréner	Sinka István népi író, költő	Fekete Gyula népi író
Baudelaire költő	Darvas József népi író	Barsi Ernő zenész
Shakespeare drámaíró	Somogyi Imre népi író, költő	Püski Sándor, Ilus néni, Püski Kiadó
Immanuel Kant filozófus	Csikai László parasztember	Sinka István, Nagy István, Somogyi Imre, Darvas József költők, népi mozgalom vezetői
Dosztojevszkij drámaíró	Csikai Miklós parasztember	M. Csikai Miklós házigazda
Bach zeneszerző	Püski Sándor könyvkiadó	Búzás Márton paraszt író, a német nemzeti szocializmus híve
Vivaldi zeneszerző	Nagy Ferenc Parasztpárt elnöke, majd miniszterelnök	Nagy Ferenc Parasztpárt elnöke, majd miniszterelnök
Féja Géza népi író	József Attila költő	Erdei Ferenc szociológus, a népi írók csoportjának tagja
Darvas József népi író	Klebsberg Kuno kultuszminiszter által alapított angol internátus	Török Erzsébet népdalénekes

Nagy István népi író	Fekete Gyula népi író	József Attila költő
Somogyi Imre népi író	Shakespeare drámaíró	Zedtwitz Ferenc diáktárs
Sinka István népi író	Zedtwitz Ferenc diáktárs	Elkán-testvérek, Tamás és Péter, diáktársak
Püski Sándor könyvkiadó	Elkán-testvérek diáktársak	Matuska Miklós diáktárs
Búzás Márton a népi mozgalom jobbszárnyának politikusa	Grün László diáktárs, később Jakob Gat néven Izraelben költő	Grün László diáktárs, később Jakob Gat néven Izraelben költő
József Attila költő	Sigmund Freud pszichiáter, pszichoanalitikus iskola megalapítója	Karinthy Ferenc író
Ellenállásban	Karl Marx filozófus	Meskó Sándor diáktárs
Raksányi Gellért színész	Emma, ifjúkori szerelem	Katona Géza diáktárs
Darvas Iván színész	Harmadik beszélgetés. Az ellenállás és a sopronkőhidai kihallgatás. Ki mondja meg, mi a kötelesség?	Szacsury Jancsi önképzőkör elnöke
Szathmári István színész	Pálóczi-Horváth Lajos (Vitányi Iván nagybátya), a Magyar Rádióban a külföldi adások híreit jegyezte	Hajnal István magyar történész
Dévay Kamilla színész	Somogyi Miklós MÉMOSZ elnöke. A Kádár-korszakban a SZOT elnöke, PB-tag	Baráthosi Balogh Benedek néprajzkutató és közíró
Muharay Elemér színjátszó csoport vezetője	Hajnal István történész	Vámbéry Ármin magyar orientalista
Schubert Antal szervezett baloldali munkás	Darvas Iván diáktárs a színiakadémián	Németh Gyula magyar nyelvész és turkológus
Kövesi Sándor szervezett baloldali egyetemista	Raksányi Gellért diáktárs a színiakadémián	Karácsony Sándor pedagógiai, filozófiai író, egyetemi tanár, magyar filozófiai gondolkodás egyik legeredetibb alakja. A szabadművelődés teoretikusa
Szádeczky Flórián szervezett baloldali egyetemista	Szathmári István diáktárs a színiakadémián	Babits Mihály költő, író, irodalomtörténész, műfordító
Bartók Béla zeneszerző	Kállai Ferenc diáktárs a színiakadémián	Marczali Henrik, Mályusz Elemér, Györfly György, Viski Károly, Szekfű Gyula, Hóman Bálint történétírók, történészek
Jónás Pál baloldali gondolkodó, ma Amerikában egyetemi tanár	Dévay Kamilla diáktárs a színiakadémián	Budapest
Benedek Árpád baloldali gondolkodó, ma rendező	Kiss Ferenc a színiakadémia igazgatója	Vitányi Iván az egyetem történelem szakán elsősorban Hajnal István és Németh Gyula történészek óráit látogatja
Cserne Tibor baloldali gondolkodó, középiskolai tanár	Muharay Elemér népi író, népdalokat, néptáncot, népszínműveket előadó amatőr együttes létrehozója	A Színművészeti Akadémián diáktársak: Darvas Iván (akkor még Szilárd), Raksányi Gellért, Szathmári István, Dévay Kamilla
Tórh Éva baloldali gondolkodó, orvostanhallgató	Bihari József színész	Sport
Haden Edit baloldali gondolkodó, iparművész-hallgató, táncos	Várkonyi Zoltán színész, filmrendező	Sárosi Imre az úszóválogatott és az FTC úszóedzője
Jancsó Miklós joghallgató	Rajk László kommunista politikus	Tátos Nándor, Szathmáry, Nyéki, Csuvík sportbarátok
Meskó Sándor sárospataki osztálytárs	Pálfi György ellenálló	Németh „Jamesz” vízipóló-edző
Kuluncsics Dezső magát anarchista meggyőződésűnek valló szabadkai szobrásznövendék	Kiss János altábornagy, ellenálló	Politika

Zimányi Tibor baloldali gondolkodású közgazdaságtan hallgató	Zimányi Tibor a Demokratikus Diákfront ellenállási csoportjának szervezője	Somogyi Imre népi író, költő
M. Kiss Sándor történész	Demény Pál munkásmozgalmi vezető	Pálóczi-Horváth Lajos (Vitányi Iván nagybátya), a Magyar Rádióban a külföldi adások híreit jegyezte
Somogyi Miklós kommunista munkás	Lev Davidovics Trockij marxista politikus, forradalmár, a Vörös Hadsereg megalapítója	Somogyi Miklós MÉMOSZ elnöke. A Kádár-korszakban a SZOT elnöke, PB-tag
Dömötör Jóska asztalos	Nyikolaj Ivanovics Buharin bolsevik forradalmár, marxista gondolkodó és filozófus, közgazdász	Üzenetvivő Kis János vagy Fodor Károly katonai ellenállókhöz
Ila Sándor kohász	Horthy Miklós kormányzó	M. Csikai Miklós, a parasztság példaképe
Major Tamás színész	Palumbo Gyula sárospataki tanár	Somogyi Miklós, a munkásság példaképe
Kállai Gyula színész	Meskó Sándor volt sárospataki diáktárs	Muharay Elemér népi író, a népdalokat, néptáncot, népszínműveket előadó amatőr együttes létrehozója
1945 után	Dolinszky János műegyetemista diák	Balla Péter (Sebő-Halmos féle népzenei együttes elődje) népi zenekara
Szervánszky Endre	Perlusz József munkás	Szabó Iván szobrász, a tánckar vezetője
Vargyas Lajos népzene kutató	Benda Jenő liberális újságíró, rabtárs a Margit körúti fegyházban	Értelmiségiek a Muharay együttesben: Jancsó Miklós, Benedek Árpád, Cserne Tibor, Gyapay Gábor
Boér Miklós katolikus teológiai tanár	Bajcsy-Zsilinszky Endre politikus, sopronkőhidai rabtárs	Munkásfiatalok a Muharay együttesben: Schubert Antal, Kövesi Sándor, Szádeczki Flórián, Krizsán Sándor
Antal Helén kommunista aktivista	Révai Kálmán a katonai ellenállás egyik vezetője, sopronkőhidai rabtárs	Somogyi Miklós megbízta Vitányit, hogy Muharay Elemért hozza össze Major Tamással (színész) és Fehér Lajossal (kommunista újságíró, politikus), az ellenállás két vezetőjével
A népi kollégium	Deutsch Tibor festőművész, rabtárs a Margit körúti és a sopronkőhidai börtönben	Marx, Engels, Kautsky, Bebel, Bernstein, Adam Smith, Ricardo írásainak tanulmányozása. Mód Aladár hatása
Rákosi Mátyás kommunista politikus, az MDP főtitkára	Kaposi Miklós szervezett munkás	Dömötör József, Dömötör Dezső, Ila Sándor, Kaposi József munkások, baloldali elvtársak hatása
Révai József népművelési miniszter	Dr. Keresztes Ferenc sopronkőhidai vizsgálóbíró	Akkor letartóztattak
Vas Zoltán MDP politikus	Korbonitz Gézané egy nagyszerű asszony	Dr. Keresztes Ferenc sopronkőhidai vizsgálóbíró
Max Weber baloldali szociológus	Lázár Vilmos sopronkőhidai rabtárs	Dolonszky János sopronkőhidai rabtárs
Kardos László a népi kollégium szervezője, vezetője	Bartl Lőrinc katolikus papnevelde igazgatója	Bajcsy-Zsilinszky Endre politikus, sopronkőhidai rabtárs
Lukács György filozófus	Negyedik beszélgetés. A népi forradalomtól az agymosásig	Lázár Vilmos (József Attila és Fejtő Ferenc barátja) sopronkőhidai rabtárs, „atya-fiú” baráti kapcsolat
Mesko Sándor népi kollégista	Lázár Vilmos sopronkőhidai rabtárs	Nagyiványi Zoltán író, sopronkőhidai rabtárs

Kemény István népi kollégista	Lukács György filozófus	Bartl Lőrinc pap, katolikus szeminárium vezetője
Közjáték: az egyetem	Muharay Elemér (újjaalakult a néptánccsoport)	Boér Miklós katolikus teológiai tanár
Haden Edit élettárs	Jancsó Miklós (a Muharay együttes tagja) később filmrendező	Szent Ágoston műveinek tanulmányozása
Lukács György filozófus, egyetemi tanár	Zimányi Tibor, a Muharay együttes tagja, rendőrtisztként dolgozott, majd kilépett a testületből	II. 1945 után
Fogarasi Béla marxista-leninista filozófus	Papp Oszkár (Japi), a Muharay együttes tagja, avantgard festőművész	Muharay Elemér népi író, a népdalokat, néptáncot, népszínműveket előadó amatőr együttes létrehozója
Immanuel Kant filozófus	Gyapay Gábor, a Muharay együttes tagja, történész, az evangélikus gimnázium alapítója	Erdei Ferenc szociológus, a népi írók csoportjának tagja
J. Gottlieb Fichte filozófus	Béres Ferenc, a Muharay együttes tagja, népdalénekes	Veres Péter népi író, költő
G. Wilhelm Hegel filozófus	Körtvélyes Géza, a Muharay együttes tagja, később tánctoretikus, kritikus	Nagy Imre kommunista politikus, gazdaságpolitikus, 1953 és 1955 között, valamint az 1956-os forradalom alatt a Minisztertanács elnöke. A forradalomban betöltött szerepéért egy kirakatperben halálra ítélték és kivégezték
Veres Péter népi író	Krizsán Sándor, a Muharay együttes tagja	Illyés Gyula költő, író, drámaíró, műgördítő, lapszerkesztő
A Népművelési Minisztérium	Sebestyén László, a Muharay együttes tagja	Dózsa György, a parasztháborúba torkollott kereszties hadjárat katonai vezetője
Ujfalussy József zeneesztéta, zenetörténész (Zenei osztály)	Szarka Irénke (a Muharay együttes tagja), Bokros Lajos közgazdász édesanyja	Muharay Együttes
Berczik Gyula (Zenei osztály)	Pálfi Györgyi Muharay Együttes tagja	Muharay Együttes tagjai: Jancsó Miklós, Papp Oszkár, Jónás Pál, Kaposi Edit, Haden Edit, Szarka Irénke, Zábrák Zsuzsa, Vass Lajos, Benedek Árpád, Körtvélyes Géza, Schubert Antal, Király Ernő, Pálfi Csaba, Pálfi Györgyi, Kövesi Sándor, Kövesi Irén, Keszler Mária, Meskó Sándor, Krizsán Sándor, Gyapay Gábor, Zimányi Tibor
Bende István (Zenei osztály)	Pálfi Csaba, a Muharay Együttes tagja	Versmondás: Ady, Babits, József Attila és Radnóti verseket
Czapkó Endre (Zenei osztály)	Szabó Iván, a Muharay Együttes tagja, koreográfus, szobrászművész	Felolvasás: Arisztotelész, Marx, Bebel, Hajnal István és Bibó István munkáiból
Losonci Ágnes (Zenei osztály)	Vásárhelyi Zoltán, a Muharay Együttes tagja, karnagy	Párválasztás: Jancsó Miklós-Mészáros Márta, Vass Lajos-Kaposi Edit, Kövesi Sándor-Pálfi Györgyi, Vitányi Iván-Haden Edit (1948)

Feuer Mária (Zenei osztály)	Zabrák Zsuzsa, a Muharay Együttes tagja, népdalénekes	Vitányi fiai: Vitányi Iván zenész, hangszerkészítő (Hagyományok Háza) Vitányi Gergely könyvtáros, (Országos Széchenyi Könyvtár)
Körtvélyes Géza (Táncművészeti Szövetség)	Háden Edit, Vitányi Iván felesége, a Muharay Együttes tagja, balladákat szaval	Együttműködés politikai irányzatokkal. Kisgazda Párt: Göncz Árpád, Kemény István. Georgisták: Sós Aladár, Sós Juci. Liberális: Csécsy Imre
Csizmadia György (Táncművészeti Szövetség)	Kaposi Edit, a Muharay Együttes tagja, később tánckutató, és Vass Lajos karnagy felesége	Márkus István szociográfus, a Népi Kollégiumok havi folyóirata, a Valóság szerkesztője
Böröcz József (Táncművészeti Szövetség)	Schubert Antal munkásfiatal, a Muharay Együttes tagja	Bibó István filozófus, politológus
Járdányi Pál zeneszerző	Kövesi Sándor munkásfiatal, a Muharay Együttes tagja	Szabadszínházszók Egyesülete
Szervánszky Endre zeneszerző	Krizsán Sándor munkásfiatal, a Muharay Együttes tagja	Karácsony Sándor pedagógiai, filozófiai író, egyetemi tanár, magyar filozófiai gondolkodás egyik legeredetibb alakja. A szabadművelődés teoretikusa
Mihály András zeneszerző	Göncz Árpád politikus (Kisgazdapárt Ifjúsági Tagozat), a Muharay Együttes tagja. A rendszerváltás után köztársasági elnök	Szabadszínházszók Országos Szövetsége. Koalíciós szervezet négy párt részvételével. Elnök: Muharay Elemér (Nemzeti Parasztpárt), alelnök: Kelemen Sándor (Kisgazdapárt, akit a Nagy Ferenc-féle „összeesküvés” kapcsán lecsuknak). Titkár: Fenyő Rózsi (Szociáldemokrata Párt) szavalóművész. Vitányi Iván (Kommunista Párt) átszervezte: Művelődési Szövetség majd Népművészeti Intézet, Népművelési Intézet, Művelődéskutató Intézet, Országos Közművelődési Központ, Magyar Művelődési Intézet
Bächer Mihály zeneművész	Kemény István, a Muharay Együttes tagja, majd kiemelkedő szociológus	A kollégium
Kóródi (András) Gida karnagy	Benkő Zoltán, a Muharay Együttes tagja	Felkereste a NÉKOSZ vezetőségét, Kardos Lászlót és Gyenes Antalt: kollégiumot kellene szervezni a népművészeti mozgalom bázisául, Kodály Zoltán Kollégium néven
Blum Tamás zeneszerző	Bánki László, a Muharay Együttes tagja	A kollégium igazgatója Gyenes Antal, titkára Vitányi Iván
Sebők György zeneszerző	Bán Róbert, a Muharay Együttes tagja	Tanári kar: Csenki Imre a debreceni kórus karnagyja, Szabó Iván, Molnár István, Szentpál Olga táncitanárok. Elméleti képzés tanárai: Márkus István, Kemény István, Kolossa Tibor
Újhelyi Szilárd politikus	Egry György, a Muharay Együttes tagja	Vita Kardos Lászlóval. Vitányi Ivánt 1948. március elején kizárták a NÉKOSZ-ból, javasolták a pártból való kizárását is

1956 után	Király Ernő, a Muharay Együttes tagja, később a Szabad Európa Rádió munkatársa	Lukács György tanszékén
Gyalog Márta (régiszerelme)	Bartók Béla zeneszerző	Részt vett a szemináriumon az elsőgenerációs tanítványokkal (Heller Ágnes, Hermann István, Krassó György, Ladányi Péter és mások)
Somogyi Miklós, a Muharay Együttes tagja	Muharay Elemér. Vitányi Iván szakít az együttesel és vezetőjével	A Lukácsot sújtó pártkritikát csak Szigeti József, a bölcsészkar párttitkára fogadta el. Vitányi szakított az egyetemmel
Lázár Vilmos, a Muharay Együttes tagja	Litván György szeminárium vezetője, történész	A táncszövetség
Heller Ágnes filozófus	Kardos László Györfly Kollégium igazgatója, majd a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége (NÉKOSZ) vezetője	A tánctudományi tagozat vezetőjeként megismerkedett a tánc- és a rokon ágazatok szakembereivel (Szabolcsi Bence zenetörténész, művészettörténész. Molnár Antal zenetörténész, zeneszerző és esztéta, brácsaművész. Rabinovszky Máriusz művészettörténész, tánc-történész. Hont Ferenc rendező, színház esztéta. Dienes Valéria és fia Gedeon, akik Franciaországban Isadora és Raymond Duncan csoportjában táncoltak), Berczik Sári, Vályi Rózi
Hermann István filozófus	Hegedűs András miniszterelnök, korábban Györfly-kollégista	Népművelési Minisztérium
Körösi József, a Valóság folyóirat főszerkesztője	Tóth Aladár, az Operaház igazgatója	Ujfalussy József zenetörténész, zeneesztéta, az Népművelési Minisztérium osztályvezetője
Papp Oszkár (Japi) képzőművész	Vásári Tamás pianista	Akiktől személyesen is tanult: Szabolcsi Bence zenetörténész, Oláh Gusztáv operarendező, jelmez- és díszlettervező, Kadosa Pál zeneszerző, zongoraművész, zenepedagógus, Jemnitz Sándor zeneszerző, karmester, esztéta, zenekritikus, Sugár Rezső zeneszerző, zenepedagógus, Ránki György zeneszerző. Akikkel barátságot is kötött. Járdányi Pál zeneszerző, zenepedagógus, Mihály András zeneszerző, karmester, gordonkaművész, népzene-kutató, Szervánszky Endre zeneszerző, zenepedagógus, Tóth Aladár zenekritikus, Blum Tamás karmester, librettófordító, operadramaturg, Kórodi András karmester, Kovács Dénes hegedűművész, Bächer Mihály zongoraművész, Kurtág György zeneszerző, Ligeti György zeneszerző

Pernye András zeneszerző	Frankl Péter pianista	J. V. Sztálin 1941-től előbb a Népbiztosok Tanácsa, majd a Minisztertanács elnökeként miniszterelnök, 1943-tól a Szovjetunió marsallja, 1945-től generalisszimusz. Halála (1953. március 5.) fordulatot hozott
Lator László író	Gabos Gábor pianista	Svéd Sándor operaénekes
Mándy Iván író	Ötödik beszélgetés. Azonnal Nagy Imre mellé álltam	1953 után. A forradalom
Kormos István költő	Veres Péter népi író	Nagy Imre 1953. július 4-i beszéde. Kommunista politikus, gazdaságpolitikus, 1953 és 1955 között, valamint 1956-ban a Minisztertanács elnöke. A forradalomban betöltött szerepéért egy kirakatperben halálra ítélték és kivégezték
Lázár Vilmos „apám”, író	Muharay Elemér népi kultúra ápolója	Vásárhelyi Miklós a pártból történő kizárását követően könyvtárosként dolgozott, majd a forradalom idején, 1956. november 1-jén a második Nagy Imre-kormány sajtófőnöke lett
Fülep Lajos művészettörténész	Lukács György filozófus	Újhelyi Szilárd politikus, művelődéspolitikus, szerkesztő. Az 1956-os forradalom napjaiban Nagy Imre egyik tanácsadója volt
Sárközi Mária irodalmár	Heller Ágnes, évfolyamtárs a Lukács-szemináriumon	Jánosi Ferenc, Nagy Imre veje. Népművelési miniszter első helyettese. Református lelkész
Asztalos Sándor (Muzsika főszerkesztője)	Hermann István, évfolyamtárs a Lukács-szemináriumon	Szabó Ferenc a minisztérium zenei főosztályának vezetője
Feuer Mária (Muzsika főszerk.h.) szerkesztője	Krassó Miklós, évfolyamtárs a Lukács-szemináriumon	Lendvai Ernő muzikológus. Bartók: <i>Zene húros- és ütőhangszerekre...</i> c. művének védelmezője
A Valóság szerkesztősége	Ladányi Péter, évfolyamtárs a Lukács-szemináriumon	Ligeti György zeneszerző
Körösi József főszerkesztő	Zoltay Dénes, évfolyamtárs a Lukács-szemináriumon	Szervánszky Endre zeneszerző, zenepedagógus. Petőfi: <i>Kutyák dala</i> című versére készített kórusművének előadása
Baranyi Antal író, munkatárs	Almási Miklós, évfolyamtárs a Lukács-szemináriumon	Kardos Lászlóval és a kollégistákkal tisztázzák a régi ellentéteket és félreértéseket a Kossuth Klubban
Lázár István szociográfus, munkatárs	Fehér Ferenc, évfolyamtárs a Lukács-szemináriumon	A forradalom
Sükösd Mihály író, munkatárs	Márkus György, évfolyamtárs a Lukács-szemináriumon	Szervezkedés Kardos László és Pogány Mária lakásán. Kapcsolat Gyenes Antal politikus, közigazdással, Tökés Ottóval, aki hosszú ideig a Belügyminisztérium titkárságának vezetője volt, Fekete Gyula íróval

Gyurkó László író, munkatárs	Vajda Mihály, évfolyamtárs a Lukács-szemináriumon	Vitányi Iván tagja lesz a budapesti jogi egyetem rektori irodájában megalakított Értelmiségi Forradalmi Bizottságnak, majd a Népművelési Minisztérium Forradalmi Bizottságának is
Huszár Tibor szociológus, munkatárs	Pablo Picasso festőművész	III. 1956-tól 1990-ig
Simai Mihály költő, munkatárs	Van Gogh festőművész	Munkanélküliként reggeltől estig céltalan kóborolások az utcán, találkozások ismerősökkel, barátokkal: Kardos László, Körtvélyes Géza, Heller Ágnes, Hermann István, Dömötör József, Illa Sándor
Nácsa Klára olvasószerkesztő	Weöres Sándor költő	Esztergályos tanfolyam elvégzése a Kandó Kálmán Főiskolán
Bart István munkatárs	József Attila költő	A Muzsika Szerkesztőségében (1958-1964)
Konrád György író	Thomas Mann író	Feuer Mária a Muzsika folyóirat munkatársa
Hegedűs András szociológus	Kun Béla újságíró, kommunista politikus. Magyarországi Tanácskörtársaság tényleges vezetője	Asztalos Sándor a Muzsika folyóirat főszerkesztője
	Landler Jenő kommunista politikus	A Valóság Szerkesztőségében (1964-1992)
	Révai József, a Rákosi-korszak meghatározó kommunista kultúrpolitikus	Aczél György miniszterhelyettes, kommunista politikus, a Kádár-korszakban a kulturális élet egyik legfőbb ideológusa, irányítója, aki beszélgetésre invitálja Vitányit. (Konklúzió: „Szegény Imre bácsit kivégezték”)
	Rudas László marxista-leninista filozófus	Körösi József főszerkesztő, Lázár István, Gyurkó László, Sükösd Mihály munkatársak. Félállású szerkesztők: Simai Mihály, Huszár Tibor, később Köves Erzsébet, Hernádi Miklós, Csák Gyula, Bart István
	Fogarasi Béla marxista-leninista filozófus	Kovács András filmrendező
	Szigeti József, aki Lukács György tanársegédje	Vitányi új reformkor részesének érezte magát. Horváth Zoltán újságíró, műfordító, történész az 1910-es éveket második reformkornak nevezte: Ady Endre, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Csontváry Kosztka Tivadar, Rippl-Rónai József, Babits Mihály, Móricz Zsigmond, Szabó Ervin, Jászi Oszkár, Ferenczi Sándor. Vitányi az 1930-as éveket is hozzá tette. Bartók Béla, Kodály Zoltán, József Attila, Radnóti Miklós, Márai Sándor, Hajnal István, Bibó István, Erdei Ferenc, Bernáth Aurél, Nagy Lajos, Németh László, Veres Péter, Berény Róbert

	<p>Kardos László népi kollégiumok kezdeményezője, szervezője, a NÉKOSZ vezetője. VKM tudományos osztályvezetője. 1950-ben elbocsátották, 1951-től a Néprajzi Múzeum kutatójaként dolgozott, 1955–1956-ban tudományos titkár, illetve osztályvezető, 1956–1957-ben az intézmény főigazgatója</p>	<p>Vitányi szerint az 1960-as évek új nemzedéke hozott új reformot. Jancsó Miklós, Kovács András, Szabó István, Nagy László, Juhász Ferenc, Mándy Iván, Konrád György, Szervánszky Endre, Maros Rudolf, Kurtág György, Ligeti György, Bálint Endre, Ország Lili, Papp Oszkár, Kondor Béla, Eck Imre. Történészek, közgazdászok, szociológusok, pszichológusok, filozófusok: Berend T. Iván, Ránki György, Hanák Péter, Szűcs Jenő, Szelényi Iván, Huszár Tibor, Mérei Ferenc, Kornai János, Heller Ágnes, Márkus György, Fehér Ferenc, Nyers Rezső</p>
	<p>Donáth Ferenc politikus. 1956-ban a Nagy Imre körüli reformerek közé tartozott</p>	<p><i>Kutatási munka irányai a Muzsika szerkesztőségében</i></p>
	<p>Krúdy Gyula író</p>	<p>1./1963-ban jelenik meg a tánc történetéről írt munka. <i>A tánc</i> című kötetet a Gondolat Kiadó jelentette meg. 2./ A kultúrafajok elmélete. <i>A „könyvű műfaj”</i>, Kossuth Kiadó, 1965. 3./ A kultúra pszichológiája, közelebbről a zene lélektana. (Kandidátusi értekezés is.) Figyelembe vette Piaget, Irving, A. Taylor, Guilford, Ghiselin, Vallon tanulmányait. Tárogatója Kardos Lajos pszichológus</p>
	<p>J. V. Sztálin 1941-től előbb a Népbiztosok Tanácsa, majd a Minisztertanács elnökeként miniszterelnök, 1943-tól a Szovjetunió marsallja 1945-től generalisszimusz</p>	<p><i>Kutatási munka a Valóság szerkesztőségében</i></p>
	<p>Nagy Imre kommunista politikus, gazdaságpolitikus, 1953 és 1955 között, valamint az 56-os forradalom alatt a Minisztertanács elnöke. A forradalomban betöltött szerepéért egy kirakatper során halálra ítélték és kivégezték</p>	<p>Vitányi Iván több témán is dolgozott párhuzamosan: 1./ <i>„Ideológiai vallomások”</i>. Írásai-ban a társadalom valódi problémáit mutatta be, hitet téve nemcsak az új gazdasági mechanizmus, hanem egy új társadalmi mechanizmus, demokrácia, egyenlőség, gondolkodás és kultúra mellett is. Csepeli György reflexiója: hithű kommunistaként vett részt a fasizmus elleni harcban, példa értékű, ahogyan gondolkozik ma az ember magatartását meghatározó alapkérdésekről. Vitányi Iván tíz kérdést elemez: Isten, nemzet, pénz, hatalom, szabadság, forradalom, magatartáseszmény, halál, közösség, jövő. Kutatások nem lettek a probléma-felvetésből</p>

	<p>Újhelyi Szilárd az 1956-os forradalom napjaiban Nagy Imre egyik tanácsadója</p>	<p>2./ Ugyanez dokumentumregényben: <i>Széltenger</i> (1969) Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó. Azt a hitet, és a változtatás módjait akarta bemutatni, ami az illegális mozgalom résztvevőit áthatotta. A neveket anonimálta, csak olyanok szerepeltek a sajtójukon, mint Horthy Miklós, Bajcsy-Zsilinszky, Kis János, de a többiek is felismerhetőek. Major Tamás (Bányay Elemér), Somogyi Miklós (Abonyi Miklós), Aczél György (Vas Józsi), Donáth Ferenc (Darócz Ferenc), Lázár Vilmos (Lőrincz Vilmos), Jancsó Miklós (Józsa Miklós)</p>
	<p>Vásárhelyi Miklós az 1956-os forradalom napjaiban Nagy Imre egyik tanácsadója</p>	<p>3./ <i>A modern művészet értelmezése és védelme.</i> <i>Kapcsolatai írókkal:</i> Mándy Iván, Konrád György, Simonyi Imre. <i>Kapcsolatai filmrendezőkkel:</i> Jancsó Miklós, Kovács András, Bacsó Péter. <i>Zene:</i> Lendvai Ernő, Bartók Béla. <i>Kapcsolatai képzőművészekkel:</i> Bálint Endre, Bencze László, Fekete Nagy Béla, Gyarmathy Tihamér, Hornyánszky Gyula, Kassák Lajos, Korniss Dezső, Martyn Ferenc, Orosz János, Ország Lili, Papp Oszkár, Kurucz Dezső, Szabó Iván, Bak Imre, Csiky Tibor, Fajó György, Hencze Tamás, Nádler István. <i>Az egész modern irányzat. Kapcsolatai a táncművészetrel:</i> Eck Imre, Körtvélyes Géza, Rábai Miklós, Timár Sándor, Falvay Károly, Novák Ferenc, Kricskovics Antal, Harangozó Gyula, Fülöp Viktor, Lakatos Gabriella, Kun Zsuzsa, Seregi László (balett). Dienes Gedeonnal és Körtvélyes Gézával megalapítja a <i>Táncstudományos Munkaközösséget</i>, amelynek az elnöke lesz Vitányi Iván, tagjai Berczik Sári, Vályi Rózi. <i>Kapcsolatai zenei területen:</i> Feuer Mária, Strém Kálmán, Láng István („véd- és dacsövetség”). Támogatták az Új Zenei Stúdiót (Jeney Zoltán, Vidovszky László, Sáry László) Mihály András ellenében</p>

	Jánosi Ferenc sárospataki diáktárs, Nagy Imre veje	Aczél György kommunista politikus, a Kádár-korszakban a kulturális élet egyik legfőbb ideológusa, irányítója. Érvényt adott az általa meghirdetett támogatott-túrt-tiltott hármasságának, és így a képzőművészetet a tiltott helyett lassan átsorolták a megtúrt kategóriába
	Józsa Péter esztéta, szociológus, a Gondolat Könyvkiadó alapító fordítója és szerkesztője (1956–1957)	4./ <i>Észlelés, szemiotika, pszichológia.</i> Tanulmányozta a szín-fiziológiai irodalmat. Megismerkedett Gábor Dénessel (később Nobel-díjas). Követte Mérei Ferenc tanácsait. Foglalkozott a strukturalizmussal és szemiotikával. Kereste a kapcsolatot a probléma iránt érdeklődő nyelvészekkel, filozófusokkal, szociológusokkal, pszichológusokkal, irodalmárokkal, művészettörténészekkel, zenészekkel, néprajzosokkal: Lendvai Ernő, Szépe György, Petőfi S. János, Beke László, Németh Lajos, Zoltai Dénes, Mérei Ferenc, Pléh Csaba, Voigt Vilmos, Hankiss Elemér, Székely György, Bíró Yvette, Hoppál Mihály, Gregus Pál, Buda Béla, Kelemen János, Horányi Özséb, Csuri Károly. Munkacsoportot alakítottak az MTA-n Szabolcsi Miklós elnökletével, titkár Vitányi Iván. Konferencia vendége volt többek között Umberto Eco is
	Kemény István 1948 és 1957 között középiskolai tanár, szociológus	5./ <i>A gondolkodás szintjei filozófiai megközelítésben.</i> Arisztoteles, Lévy-Bruhl, Max Weber, Hegel, Marcuse, Simmel, Kenneth Boulding, Descartes munkásságának felhasználásával kidolgozza a <i>Minéműség-mennyiség-minőség</i> gondolkodási és egyben történelmi szintjeit. 1972-ben megvédi a nagydoktori disszertációját
	Zimányi Tibor, a Muharay Együttes tagja, rendőrtisztként dolgozott, majd kilépett a testületből	6./ <i>A társadalmi élet szintjei.</i> Adam Smith, Karl Marx, Charles Horton Cooley, Ferdinand Tönnies, Arisztoteles, Hobbes, Grotius, Spinoza, Aronson munkásságának felhasználásával kidolgozza az <i>elsőfokú, másodfokú és harmadfokú társadalmi modellt</i>

	Márkus István szociográfus	<p>7./ <i>Empirikus szociológiai kutatások kezdete, zene és ifjúság. A beat.</i> Kutatások fiatal szociológusokkal: Bácskai Erika, Makara Péter, Machin Róbert, Váradi László, Nagy Márta, Lévai Júlia, Sági Mária, Szekfű András. A legjobb együttesek vizsgálata: Illés, Omega, Metró. Kovács András filmje: <i>Extázis</i>. A kutatás eredménye: <i>Miből lesz a sláger?</i> (1968) Bp. Zeneműkiadó, és a <i>Beat</i> című kötet (Zeneműkiadó 1969). A kutatás kimutatta: a beat-nek kialakult egy olyan formája is, amely tipikusan magyar, fellelhetőek a népdal elemei. Megalakult a Tömegkommunikációs Kutatóközpont a Magyar Rádió keretében. Vezető: Szecskó Tamás</p>
	Hatodik beszélgetés. A hatalomel- lenes festmény	<p>8./ <i>Életmód. A szabadidő és a kultúra szociológiája.</i> A kutatások Szalai Sándor nagy nemzetközi szabadidő kutatásaira épültek. Nem a szabadidő eltöltését, hanem a tevékenységek struktúráját, együttjárását vizsgálták egyéni és társas viszonyokban. A kutatás egyben képet adott a magyar társadalom szerkezetéről, amely összességében egyharmad (kulturálisan érintett, fogyasztó), kétharmad (kulturálisan érintetlen, alig fogyasztó) osztatú. Vita Grósz Károllyal. A kutatás a <i>Szabadidő szociológiája</i> (Gondolat Kiadó, 1976) tanulmánykötetben jelent meg</p>
	Kandó Kálmán Műszaki Főiskola	Népművelési Intézet
	Kórodi András (Gida) karmester	1972. Vitányi Iván igazgató, majd főigazgató. Ács Lili igazgató, Kamarás Rezső igazgató-helyettes és Erdős Andrásné személyzeti vezető maradt

	<p>Bächer Mihály zongoraművész</p>	<p><i>Tudományos osztály:</i> Andrásy Mária, Harangi László, Józsa Péter, Kovalcsik József, Szász János. Később: Andor Mihály, Deme Tamás, Forgács Péter, Hankiss Ágnes, Havas Gábor, Hidy Péter, Hosszú Lajos, Kapitány Ágnes és Gábor, Koncz Gábor, Kuti Éva, László-Bencsik Sándor, Lévai Júlia, Marschall Miklós, Mátyus Alíz, M. Kiss Sándor, Sági Mária, S. Nagy Katalin, Tibori Timea, Tokaji András, Vörös Gizella. Szerződött: Lendvai Ernő. Helyet kapott: Forgács Péter, Kamarás István. Nemzetközi osztály: Dienes Gedeon, Benyik Béláné, Izinger Anna, Radácsi Györgyi, Solymosi Lászlóné</p>
	<p>Feuer Mária Muzsika c. folyóirat munkatársa</p>	<p><i>Művészeti területek. Színháztársaság:</i> Debreczeni Tibor, Bicskei Gábor, Máté Lajos. Később: Bucz Hunor, Éless Béla, Gabnai Katalin. Külsősként Mészáros Tamás, Fodor Tamás. <i>Képzőművészet:</i> Bánszky Pál. Szerződött: Bak Imre, Papp Oszkár, Mezei Ottó, Kerékgyártó István, Kovács Ákos, Albert Zsuzsa, Angyal Mária. <i>Zene:</i> Lénárt Elek, Maróti Gyula, Perlstein Klára. Szerződött: Sebő Ferenc, Halmos Béla, Cs. Emődi Gyöngyi, Berki Tamás. <i>Néptánc:</i> Vásárhelyi László, Keszler Mária, Kaposi Edit, Simay Zsuzsa, Borbély Jolán (Martin Györgyné), Szerződött: Héra Éva, Foltin Jolán (Novák Ferencné). <i>Társasági tánc:</i> Guller János, Kocsis György, Matyaczkó Olga. <i>Bábművészet:</i> Hollós Róbertné, Tömöry Mária, Híves László, Kemény Pálné. <i>Fotó, film:</i> Réti Pál, Zágon Bertalan, Dékány István, Pörös Géza. <i>Fiatalkorú népművészek stúdiója:</i> Zelnik József</p>

	Asztalos Sándor, a Muzsika folyóirat főszerkesztője	<p><i>Intézményi népművelés:</i> Lévai Zsóka, Bógelné Ésik Dóra. Később: Beke Pál, Benkő Éva, Földiák András, Fényi Tibor, Hosszú Klári, Simon József, Kajdi Béla, Köles Sándor, Péterfi Ferenc, Pörös Géza, Sz. Tóth János, Szentpéteri Zoltán, Thoma László, Vercseg Ilona, Varga Tamás, Vészi János. Szinte munkatársi viszonyba került: Horváth Lajos (Szombathely), Vass Lajos (Szolnok), Papp István és Pál Anci (Békés), Drucker Tibor, Orbán Gyula (Fővárosi Művelődési Ház), Borbáth Erika (Veszprém, a Magyar Művelődési Intézet mint utódintézmény vezetője)</p>
	Szirmai István, az MSZMP ideológiai titkára	<p><i>Felnőttnevelés:</i> Harangi László, Pálos Éva, Fodor Katalin, Nyilas György, Czine Mihályné. <i>Oktatás:</i> Novák József, Bodnár István, Tóth László, Halászné Kovács Éva, Gacsó László, Vaikó Éva, Szekeres Gyuláné. <i>Családi ünnepek:</i> Rácz Gyula</p>
	Lukács György filozófus	<p><i>Szakkönyvtár:</i> Fazekas György, Fodor Ákos, Gaschler Rezső, Ágh István (költő), Poszler György, Gadó György. Szerződött: Berzsényiné Lendvai Ágnes, Hargitai Mária, Ernszt Árpád, Muzslainé Katona Júlia. <i>Audióvizuális stúdió:</i> Kátai Ferenc, Erdődi György, Wilpert Imre, Szél Gyula, Hajdú Tamás, Nagy Attila. <i>Gazdasági vezetés:</i> Soltész István, Illovszky Magdi, Rostás Ilona. <i>Adminisztráció:</i> Köves Gizella, Csörgő Judit, Fehér Mária, Marton Judit, Gönczöl Gizi, Soós Ica</p>
	Körösi József, sárospataki diáktárs. A Valóság főszerkesztője	Példaképek a szervezet irányításához: Karácsony Sándor, Lukács György és Körösi József
	Lukács József a Valóság c. folyóirat szerkesztője, majd főszerkesztője	<p>Megjelentek: a táncházakban és a fiatal népi iparművészek körében a „népnemzetiek”, majd a <i>Magyar Demokrata Fórum</i> (Csoóri Sándor, Nagy László). Színjátszók körében a <i>liberálisok, euro-kommunisták</i> (Eörsi István, Fodor Tamás), a <i>lukácsisták legújabb nemzedéke</i>. <i>Modern képzőművészek:</i> Bak Imre, Nádler István, Fajó György, Csiky Tibor, Hencze Tamás. <i>Amatőr mozgalom:</i> Bánszky Pál, Papp Oszkár, Deme Tamás</p>

	Mód Aladár, a TIT elnöke	<i>Támogatások, védelem. Kassák Klub:</i> Sebő Ferenc kontra Aczél György. <i>A színjászó</i> Halász Péter, Mészáros Tamás, Fodor Tamás, Malgot István. <i>Népzenei együttes:</i> ifjú Csoóri Sándor, Sebestyén Márta
	Hornvánszky Gyula a hivatalos kultúrpolitika által elutasított festőművész	Vitányi Ivánt 1980-ban leváltották, csak a Művelődéskutató Intézetet vezeti. A közművelődési részleg vezetője Benkő Éva lett. 1986-ban Vitányit az újraegyesített Országos Közművelődési Központ főigazgatójává nevezik ki
	Papp Oszkár (Japi) a hivatalos kultúrpolitika által elutasított festőművész	<i>A nyolcvanas évek. A Valóság szerkesztőségében</i> Az 1960-as években a slágerfesztivális, víkendházas békében az ősi politikai ellenfelek eltúrték egymást. Ellenzékiesség kialakulása az 1980-as években: polgári-liberális szárny (egy ideig az euro-kommunistákkal társulva) és a nép-nemzeti irányzattal „együtt”. A Valóság folyóirat vállalta mindkét szárnyat, de egyikkel sem volt teljesen azonos. Csoóri Sándor és Eörsi Máttyás kezdetben igen, később nem ad cikket. Rendszeresen írnak: Ágh Attila, Andorka Rudolf, Bauer Tamás, Berend T. Iván, Buda Béla, Csengey Dénes, Csepeli György, Csillag István, Czeizel Endre, Ferge Zsuzsa, Granasztói György, Glatz Ferenc, Gönczöl Katalin, Hankiss Elemér, Kelemen János, Köves Erzsébet, Ladányi János, Lengyel László, Márkus István, Sárközy Tamás, P. Szűcs Julianna, Szűcs Jenő
	Hetedik beszélgetés. Lehet-e ultizni a hóhérral?	Mozgó Világ 1983 után: Főszerkesztő P. Szűcs Julianna. A Valóság folyóirat szerkesztőségének megszűnése után Vitányi a Mozgó világ szerkesztőségének tagja lesz
	Hegedűs András (Rákosi Máttyás volt miniszterelnöke. Gyórfly-kollégista. Szociológus. Egy ideig a Valóság folyóirat szerkesztője)	<i>A népművelési-közművelődési intézetben. Anyahajóból kispárliament</i>

	<p>Körösi József, a Valóság folyóirat szerkesztője, majd 1970-ben Wirth Ádám helyett főszerkesztője</p>	<p>Különbféle politikai irányzatok otthonává is váltak.</p> <p>1./ 1956 történetét vizsgáló kutatócsoport (Litván György, Hegedűs B. András, Kozák Gyula, Józsa Péter)</p> <p>2./ Történelmi Igazságtételi Bizottság. Nagy Imre újratemetését szervező testület. (Vásárhelyi Miklós, Göncz Árpád)</p> <p>3./ Magyar Demokrata Fórum (Antall József, Csoóri Sándor, Nagy László, Kiss Ferenc, Zelnik József, Csurka István, Makovecz Imre)</p> <p>4./ Intézeti Kiadó. (Alapító: Püski Sándor Magyar Élete és Soros György Alapítványa)</p> <p>5./ Szabad Kezdeményezések Hálózata, majd a Szabad Demokraták Szövetsége (Vásárhelyi Miklós, Tardos Márton, Bauer Tamás, Magyar Bálint, Závada Pál, Révész Sándor, Demszky Gábor)</p> <p>6./ Európa Kutatások Munkaközössége (Miszlivetz Ferenc, Bába Iván, Orbán Viktor, Kövér László, Fodor Gábor, Molnár Péter, Jody Jensen)</p>
	<p>Heller Ágnes filozófus</p>	<p>Nemzetközi kapcsolatok</p>
	<p>Konrád György író</p>	<p>Nemzetközi Szociológiai Társaság</p> <p>A./ Művészetszociológiai kutatás.</p> <p>1./ A munkacsoport elnöke (Mexikó, 1980, New Delhi, 1984) Richard A. Peterson-nal</p> <p>2./ UNESCO munkacsoport. Javaslat kidolgozása az UNESCO tudományos programjára – (Adam Schaff, Ulf Himmelstrand, Gere Kelly (USA), Philippe Mubithi (Kenya))</p> <p>3./ Európai Kulturális Fórum (Budapest), melyet döntően Vitányi hív életre. Dienes Gedeon az Intézet nemzetközi osztályának vezetője pedig Andreas Wiesand javaslatára megalakítja az európai nemzetközi kutatói szövetséget szintén intézeti központtal. (CIRCLE Culture Information Research Centres Liaison in Europe)</p> <p>B. Szabadidő kutatás</p> <p>1./ WRLA World's Recreation and Leisure Association, ELRA (ugyanaz Európában)</p> <p>2./ Political Association. Political Philosophy munkacsoport, ahol Vitányi és munkatársai aktívan előadnak, kutatnak</p>
	<p>Csoóri Sándor költő, író</p>	<p>Vitányi kutatásainak irányai</p>

	Aczél György kommunista politikus, a Kádár-korszakban a kulturális élet egyik legfőbb ideológusa, irányítója	A./ Alkotás és befogadás szintjei
	Baranyi Antal a Valóság c. folyóirat munkatársa	Kiindulópont: az alkotókészségnek is vannak fokozatai (Piaget, Taylor, Guilford, Vallon, Chomsky). Kutatótárs Sági Mária, S. Nagy Katalin, Deme Tamás, Kapitány Ágnes és Gábor. <i>A pokol-purgatórium-menyország hármassága</i> . Kutatási program készült <i>A népszerű irodalom világképe</i> címen, B. Vörös Gizella szerkesztésében kötet került kiadásra. Szerzők között volt Demszky Gábor, Radnóti Sándor, B. Vörös Gizella
	Mód Aladár a TIT elnöke	B./ A társadalom művelődése (közművelődés)
	Lázár István a Valóság c. folyóirat munkatársa	<i>A népművelés helyzetének felmérése.</i> Segítőtárs Hidy Péter. A „kirajzás” eredménye: <i>a művelődési házak egyharmada kiváló, egyharmada közepes, egyharmada viszont gyenge munkát végez.</i> Kutatást folyt a <i>népművészet, a művelődési intézményrendszer és a művelődésgazdaság</i> (Koncz Gábor, Kuti Éva, Marschall Miklós) területein
	Sütkösd Mihály a Valóság c. folyóirat munkatársa	C./ A társadalom rétegződése. Egyharmadosság. A fejlődés logikája
	Gyurkó László író, a Valóság c. folyóiratnál mellékállásban	<i>1./A kutatás tárgya a kultúra közvetítése a családban</i> (Göndör György, Füstös László). A kutatásban hét ország vett részt. Jean Cuisenier (Franciaország), Vasilis Filias (Görögország), Jacek Bednarski (Lengyelország), Guido Sertorio (Olaszország), Ion Dragan (Románia), Jurij Arutunjan és Észtországból Erki Jannik (Szovjetunió). A nemzetközi vizsgálat eredményét egybevetve a hazai kutatásokkal (Lipp Márta, Sági Mária, Tibori Timea, Cseh-Szombathy László, Márkus Mária) az eredmény nem változott. A család szerepét illetően Bourdieu kutatásai megerősítették, hogy a társadalom rétegződése örökletes. A családban keményen meghatározza a feltörekvő új nemzedék tagjainak helyzetét. Az egész vizsgálat megjelent

	<p>Gyurkó László író, a Valóság c. folyóiratnál mellékállásban</p>	<p>Vassilis Filias, Manfred Biskup, Vitányi Iván szerkesztésében (1984) <i>The Family and its Culture</i>. Budapest, és Vitányi Iván – Lipp Márta – Sági Mária (1982) <i>A kultúra közvetítése a családban</i>. Művelődéskutató Intézet</p> <p>2./ <i>Egyharmadország</i>. Ugyanazon típusokat találtak, mint Richard A. Peterson (1981): az arány a lényeg. Nálunk sokkal nagyobb a passzívak, és kisebb a középrétegek aránya, mint Amerikában. Nálunk a kulturálisan aktívak és a felhalmozók együtt is csak a lakosság egyharmada. A passzívak aránya megközelíti a lakosság felét. A hazai tudományos élet szkeptikusan fogadta az értékelését, de azóta sem találtak jobb modellt a kulturális fogyasztás meghatározására.</p> <p>3./ <i>Demokrácia és érték</i>.</p> <p>4./ <i>A közösségek</i>. (Motiváció: Hankiss Elemér könyve a <i>Diagnózisok</i>)</p> <p>5./ <i>Vitairat a mai magyar művelődésről</i> c. összegző munka (Wallerstein-féle elmélet, Berend T. Iván, Ránki György, Bibó István művei). A fővonalas-centrális és a zsákutcás-perifériás fejlődés algoritmusai különböznek egymástól. Az egyik fejlődésvonal szerves, a másik, a miénk szervetlen.</p> <p>Zárógondolat: „Nem az a fontos, hogy mennyi pénz kell a kultúrához, hanem az, hogy mennyi kultúra kell a pénzhez”.</p> <p>6./ <i>A fejlődés logikája</i>. Összefoglaló munka az <i>Európa paradigma</i> c. kötet. Az Európához való viszony döntő kérdéssé vált. Európa nem csak egy földrajzi egység, hanem itt alakult ki a másodfokú társadalom, a centrum országaiban teljesebben, a periférián kevésbé, és/vagy másként, a köztekben – mint nálunk – keverten</p>
	<p>Huszár Tibor szociológus, a Valóság folyóiratnál mellékállásban</p>	<p>IV. A rendszerváltás és utána</p>
	<p>Simai Mihály író, a Valóság folyóiratnál mellékállásban</p>	<p><i>Az Új Márciusi Front</i></p>

	Tőkei Ferenc sinológus, irodalom- és filozófiatörténész, műfordító	„Szülőföld” a Valóság folyóirat szerkesztősége. Nyers Rezső, Újhelyi Szilárd, Vásárhelyi Miklós. Közgazdász csoport: Tardos Márton, Bauer Tamás, Antal László, Lengyel László, Nagy Tamás. Történészek, szociológusok, jogászok: Szűcs Jenő, Gombár Csaba, Hankiss Elemér, Pataki Ferenc, Schmitt Péter, Bihari Mihály, Király Zoltán, Vincze Mátyás, Vámos Tibor. A Valóság és a Mozdó Világ szerkesztőségéből Körösi József, P. Szűcs Julianna, Bossányi Katalin, Baló György, Gyurkó László. A Kossuth Klubban tartott alakuló ülésen Nyers Rezsőt elnökké, Újhelyi Szilárdot és Vásárhelyi Miklóst alelnökké, Vitányi Ivánt titkárrá választották. Sokan azt hitték, hogy nem rendszert kell váltani, csak modellt. A kommunizmust el kell takarítani és minden probléma megoldódik. A szervezkedés megszakadt, amikor megalakult az Ellenzéki Kerekasztal (EKA), a tömörülést kádárista utódszervezetnek tekintették
	Eörsi István író, költő, műfordító, publicista	<i>A reformszövetség</i>
	Orbán Ottó író	Vitányi Iván és P. Szűcs Júlia – akiket az Új Márciusi Front tagjaiként beválasztottak a megalakult reformszövetség vezetőségébe – azzal szembeültek, hogy szocialista jelző nélküli demokráciára van szükség. Vita Kis János filozófussal. Az SZDSZ nem köt szövetséget a magát szociáldemokratának nevező párttal, maguk nyerik meg a választást. Vitányi vitatja
	Csurka István író	<i>A Szocialista Párt alakuló kongresszusa</i>
	Czine Mihály irodalomtörténész, kritikus	Két nagy platform: Népi Demokratikus Szövetség (Baloldali tömörülés) és a Reformszövetség. A régi vezetés kiszáll (Grósz Károly, Berecz János). Ki legyen az első ember? Horn Gyula, Németh Miklós, Nyers Rezső, Pozsgay Imrénél Csoóri Sándor, az MDF „lelki atyja” is megjelenik

	Mészöly Miklós író	Vitányi Iván kritikus felszólalása: kifogásolta a zárt ajtók mögötti tárgyalásokat. Követelte a négy vezető: Nyers Rezső, Pozsgay Imre, Németh Miklós, Horn Gyula kongresszus előtti beszámolóját. A négy jelölt tanácskozott, majd Nyers Rezső mondott beszédet. Elnökjelöltként megválasztották
	Hernádi Gyula író, forgatókönyvíró	Vitányi Ivánt, beválasztották a Magyar Szocialista Párt elnökségébe. Nem akart politikus lenni, de mindig foglalkoztatta, hogy a társadalom hogyan szerveződik, mi ebben a kultúra szerepe. Most ezt a gyakorlatban is tanulmányozhatta
	Jancsó Miklós filmrendező	Két kongresszus között
	Huszárik Zoltán filmrendező	A választások időszakában vándor prófétaként, közösségi pszichiáterként járta az országot, de nem biztos, hogy azt mondta, amit párttársai. Az országos lista 15. helyén bejutott a parlamentbe. A visszavonulni kívánó Nyers Rezső helyére pártelnöki jelölést kapott
	Papp Oszkár (Japi) avantgard festőművész	Horn Gyula (Nyers Rezső ne kapjon semmiféle pozíciót) és csapata bízott benne, hogy megnyeri az 1994-es választásokat. Vitányi megvédi Nyers Rezsőt, és Jánosi Györggyel szemben választmányi elnöknek választják. Gyakorta került szembe Horn Gyulával
	Erdély Miklós építész, író, költő, képzőművész, filmrendező, teoretikus	A demokratikus köztársaságban 1990-től máig. Választmányi elnökként – társulás a szociáldemokrata értékekért
	Marx György fizikus, asztrofizikus, tudománytörténész	Vitányi Iván a „szövetségi politikát” illetően másként gondolkodott, mint a Párt legtöbb vezetője. Szerinte egyaránt keresni kell a szövetséget a szabadelvűekkel és a nemzeti konzervatívokkal. Az 1990-es választás esetében Kis János (SZDSZ) elutasította Vitányi Iván (MSZP) kéznyújtását
	Pataki Ferenc szociálpszichológus	Jeszenszky Géza a parlamentben az ellenzéki pártokat nemzetietlennek nevezte. Válaszul kivonultak az ülésteremből. Vitányi Bossányi Katalinnal hagyta el az üléstermet. Kis János elutasító magatartása Vitányi Ivánnal szemben. Sajtókonferenciát tartott: Pető Iván, Orbán Viktor, Vitányi Iván. Este a TV-ben Pető Iván, Fodor Gábor, Vitányi Iván

	<p>Nagy Imre kommunista politikus, gazdaságpolitikus, 1953 és 1955 között, valamint az 1956-os forradalom alatt a Minisztertanács elnöke. A forradalomban betöltött szerepéért egy kirakatper során halálra ítélték és kivégezték</p>	<p>Pozsgay Imre híveivel az MSZP-t a népnemzeti vonallal akarta összekötni. Nem sikerült, kilépett a pártból. Vitányi és párttársai (Szociáldemokrata Társulás) három nap alatt elkészítik a párt programját (Bossányi Katalin, Demény Pál, Hajdú Tibor, Horn Miklós, Kósáné Kovács Magda, Lendvai Ildikó, Molnár György, Nagy Tamás, Nyers Rezső, Ormos Mária, P. Szűcs Julianna, Ripp Zoltán, Schiffer János, Steiner Pál, Veres Mariann)</p>
	<p>Hunyadi László, V. László esküjét megszegve, kivégeztette</p>	<p>Szeged 1991. Horn Gyula és Szűrös Mátyás: a Szocialista Párt egyenlő távolságra van minden más politikai párttól. Vitányi felszólalásával vitatja. Csurka István fellépésével az MDF mint gyűjtőpárt szétesett. Antall József: az MDF három politikai csoport szövetsége, a népi írók örökségének folytatója, nemzeti konzervatívoké és nemzeti liberálisoké, amely később kiegészült a szélsőjossal. Göncz Árpád kifütyülése. Az SZDSZ <i>Demokratikus Chartát</i> bocsát ki (SZDSZ Pető Iván, Konrád György, Rajk László, FIDESZ Fodor Gábor, szocialista értelmiség Vitányi Iván, Bossányi Katalin, P. Szűcs Julianna. Pártonkívüli Farkasházy Tivadar, Pomogáts Béla, Kerényi Imre).</p> <p>Demonstráció a parlament előtt. Elutasító (Orbán Viktor, Kövér László). Tárgyalások szervezetekkel. Felszólalt Farkasházy Tivadar, Konrád György, Fodor Gábor, Kerényi Imre, Vitányi Iván. Bebizonyosodott, hogy a szabaddemokraták és a szociáldemokraták szövetségének van realitása. Ez igazolódott az 1994-es választásokon. Megszűnik a <i>Demokratikus Charta</i></p>
	<p>Somogyi Miklós ellenálló, MÉMOSZ elnöke. A Kádár-korszakban a SZOT elnöke, PB-tag</p>	<p>Horn-kormány</p>

	<p>Kádár János magyar kommunista politikus. Nevéhez fűződik az 1956-os forradalmat követő kemény megtorlás, majd az azt követő konszolidáció, az átmenet az ún. „puha diktatúrába”</p>	<p>Horn Gyula és pragmatikus köre Vitányi Iván személyét „gátló tényezőnek” tartotta. Vitányi Iván támogatja Békesi László gazdasági reformprogramját. Az Antall-kormány a Kiszgazdapárttal való béke kedvéért hagyta, hogy Torgyán József és társai szétverjék a magyar mezőgazdaságot, amely nemcsak eredményes volt, hanem maga volt a magyar „gazdasági csoda”, a kádári „barakk” legvidámabb voltának legfőbb oka. Horn Gyula leváltja Békesi Lászlót, Vitányi Ivánt eltávolítják a választmány éléről. Kikerült a hatalmi gépezetből. Az Országgyűlés kulturális és sajtó bizottsági elnökeként még tevékenykedett 1998-ig</p>
	<p>Márkus István szociográfus</p>	<p>1998 után</p>
	<p>Ádám György orvos, pszichofiziológus</p>	<p>Orbán Viktor kormányzása alatt a szociáldemokrácia kérdéseivel foglalkozott. Megszervezték a <i>Szociáldemokrata Társulást</i>, elkészítették a <i>Szociáldemokrata Chartát</i>. „Miben különbözünk a nyugat-európai szociáldemokráciától...?” Kornai János: a helyzetünk a „koraszülött jólétiség”. A váltás különböző időt igényel. A politikai váltás hat hónapot, a gazdasági hat évet, a társadalmi-kulturális váltás hatvan évet igényel. <i>Egyharmad ország</i> maradtunk. Az MSZP programjának elkészítése ismét Vitányi Ivánra hárult. A sorsa az lett, mint a többi eddigi programnak: soha többé senki sem vette elő</p>
	<p>Kemény István szociológus</p>	<p>2002 után</p>
	<p>Kardos László Néprajzi Múzeum kutatójaként dolgozott, 1955–1956-ban tudományos titkár, illetve osztályvezető, 1956–1957-ben az intézmény főigazgatója</p>	<p>Az MSZP megnyerte a választást. A Szociáldemokrata Társulás mozgósítása a zsákutcából történő visszafordulás érdekében. Reformok szükségessége. Gyurcsány Ferenc miniszterelnöki tanácsadó (Vitányi Iván régi ismerőse, harcostársa) kifogásolja a párt passzivitását, nagyobb aktivitásra lenne szükség az ország ügyeinek intézésében. Vitányi Iván felszólalását bibliai idézettel fejezi be, amely szállóigévé vált. „Bizony mondom néked: kelj fel és járj”. Medgyessy Péter lemondása után Vitányi Gyurcsány Ferenc mellé állt. A miniszterelnök-jelölő kongresszuson az egyik ajánló beszédet is Vitányi Iván mondta</p>
	<p>Almási Miklós esztéta, filozófus, esszéíró</p>	<p>Tudományos munkák, kutatások 1990 után</p>

	<p>Wirth Ádám marxista <i>filozófus</i>, társadalomtudós. A Valóság folyóirat Hegedűs András helyére kinevezett szerkesztője</p>	<p>1./Visszaemlékezések</p>
	<p>Nyers Rezső közgazdász, politikus. Az új gazdasági mechanizmus egyik kidolgozója 1968</p>	<p>1./ <i>Közösségeim</i>. In: <i>Egyharmadosország</i> (1985) <i>Tanulmányok. Elvek és utak</i>. Budapest, Magvető Kiadó, 158-235. 2./ <i>5 meg 5 az 13.</i> (1993) Budapest, Gondolat – Vita Kiadó 3./ <i>Cseke Hajnalka</i> (1996) <i>Vitányi, határhelyzetek. Interjúkötet</i>. Budapest, Pallas Stúdió 4./ <i>Vitányi Iván</i> (2007) <i>Önarckép – elvi keretben</i>. Celldömölk, Pauz-Westermann</p>
	<p>Bródy János magyar énekes, gitáros, zeneszerző, szövegíró</p>	<p>2./ <i>A társadalom és kultúra. A társadalom és kultúra helyzete, szerkezete. Társadalom</i></p>
	<p>Illyés Gyula népi író, költő, drámaíró, műfordító, lapszerkesztő</p>	<p>Vitányi úgy véli, még mindig abból kell kiindulni, hogy „egyharmadosország” vagyunk. Csak a társadalom egyharmada van abban a tisztességes, elfogadható, középosztálybeli állapotban, mint a „centrum” országokban. Megerősíti Kolosi Tamást: a társadalmi rendszer megformálásában a kultúrához való viszony alkotja a független változót.</p> <p><i>1. Kultúra</i> Nagymintás empirikus szabadidő felmérés a kultúrák közvetítő intézményekben, melyet szakágankénti elemzéssel egészít ki. Zárójelentés: <i>A magyar társadalom kulturális állapota</i> (1996) Maecenas Kiadó. Konklúzió: a magyar kultúra szellemileg szabadabb lett, de a szabadságával nem tud igazán élni, mert a társadalom helyzete rosszabb lett. <i>A magyar kultúra esélyei</i> (2006) Akadémiai Kiadó.</p> <p><i>2. Közösségekutatás.</i> Vitányi Iván visszatér az 1980-as évek kutatásaihoz. Ismert a primer (elsőfokú), szekunder (másodfokú) csoport, közösség. Visszatérő kérdése: lehetséges-e harmadfokú közösség, amelyben az autonómmá váló ember tudatos elhatározással vesz részt. Próbakérdés Csejtei Mária segítségével.</p>

	Illyés Gyula népi író, költő, drámaíró, műfordító, lapszerkesztő	<p>3. <i>Kulturális politika</i> Vitányi folyamatosan szorgalmazza: foglalkozni kell nem csupán az állam aktuális kulturális tevékenységével, hanem szélesebb körben a kultúra és társadalom, a kultúra és politika kapcsolatával. Meg kell különböztetni a kultúra demokratizálódását és a kulturális demokráciát.</p> <p>4. <i>Társadalompolitika: a demokratikus szocializmus</i> Többször is hozzáfog a modern szociáldemokrácia elemzésének. <i>A társadalom logikája</i> (1995), majd <i>A szociáldemokrácia értékei</i> (1997) Napvilág Kiadó, <i>The Values of Social Democracy</i> (1998), végül a <i>Mérleg</i> (2000) Kossuth Kiadó.</p> <p>5. <i>A szocializmus eszméjének keletkezése</i> A kapitalizmussal nőtt ember és ember közötti távolság. Hobbes: az „ember az embernek farkasa”. A szocializmus alapeszméje ezzel szemben az, hogy ember az embernek ne farkasa, hanem társa legyen (társ=socius).</p> <p>6. <i>Történelmi szemlélet</i> Az eszme formája korról korra változik.</p> <p>7. <i>A demokratikus szocializmus változatlan, ma is érvényes alapelve.</i> Vitányi Iván szerint: a./ Az ember az embernek társa. b./ Sikerül-e megvalósítani a két fő faktor egyensúlyát: a gazdasági és társadalmi kulturális tényezőjét? c./ Nemcsak vallja a rend és a szabadság, valamint az egyenlőség, testvériség és szabadság alapeszméit, hanem egyszerre, egyenlőképpen és együtt vallja mindegyiket. d./ A szocializmus és a demokrácia, mint célok voltaképpen azonosak</p>
--	--	--

	Horgas Béla költő, író, szerkesztő, publicista	V. A jelen és a lehetséges jövőendő. Az összefoglalás igénye
	Kis János liberális filozófus	Vitányi Iván úgy érzi, 82 éves korában érkezett el a lényeghez, hogy mondanivalója megsűrűsödött. Összegzés készítésére vállalkozik, amivel hozzá tud járulni a változó világban való elméleti eligazodáshoz. Hogy ez a törekvése mennyire sikerült, azt majd az idő dönti el...
	Thomas Mann német író	
	Lengyel László közgazdász, publicista, politológus	
	Csillag István közgazdász, politikus	
	Petschnig Mária Zita közgazdász	
	Szűcs Jenő történész	
	Hankiss Elemér szociológus, filozófus, értékutató, irodalomtörténész	
	Andorka Rudolf szociológus, társadalmi rétegződés, demográfia-kutató	
	Kolosi Tamás szociológus	
	Papp Zsolt szociológus	
	Buda Béla orvos, pszichiáter, pszichoterapeuta és addiktológus	
	Veres Miklós költő, a Mozgó Világ főszerkesztője	
	Kulin Ferenc, a Mozgó Világ főszerkesztője. Veres Miklóst váltja	
	P. Szűcs Julianna, a Mozgó világ főszerkesztője. Kulin Ferencet váltja	
	Veres Péter népi író	
	Fehér Ferenc filozófus, esztéta, műkritikus	
	Nyolcadik beszélgetés. A parasztházak fontosak	
	Machin Róbert szociológus	
	Várad László szociológus	
	Nagy Márta szociológus	
	Bácskai Erika szociológus-közgazdász	
	Makara Péter szociológus	
	Sági Mária szociológus	
	S. Nagy Katalin művészettörténész, szociológus	
	Lévai Júlia zeneszociológus	
	Hankiss Elemér szociológus, filozófus, értékutató, irodalomtörténész	
	Lendvai Ernő zeneteoretikus	
	Bojtár Endre műfordító, szerkesztő, kritikus	
	Németh Lajos művészettörténész	
	Beke László művészettörténész	
	Szépe György nyelvész, szemiotikus	

	Szecső Tamás szociológus	
	Petőfi S. János magyar és nemzetközi nyelvtudomány és szemiotika	
	Szegedi-Maszák Mihály irodalomtörténész, összehasonlító irodalomtudomány	
	Kelemen János filozófus, filozófiatörténész, italianista	
	Horányi Özséb szemiotika, közvetlen emberi kommunikáció	
	Kovács András filmrendező	
	Sebő Ferenc énekes, gitáros, tekerőlantost, dalszerző, népzene kutató és építész mérnök, a hazai hangszeres népzene és tánc ház mozgalom egyik elindítója, a Sebő Együttes vezetője	
	Halmos Béla népzeneész, népzene kutató, hegedűtanár. A magyarországi hangszeres népzenei és tánc ház mozgalom egyik elindítója, a Sebő Együttes egyik alapító tagja	
	Tímár Sándor koreográfus, táncpedagógus	
	Csoóri Sándor népi író	
	Halász Péter avantgárd író, rendező, színész	
	Fodor Tamás színész, rendező	
	Malgot István szobrász, bábművész, rendező, író, színház alapító	
	Angelusz Iván jogász, producer	
	Bécsi Tamás színház történész, esztéta, kritikus	
	Mészáros Tamás újságíró, színikritikus, rendező	
	Bucz Hunor színházi rendező, tanár, színház igazgató	
	Haraszi Miklós író, újságíró, politikus	
	Berki Tamás zenész, zeneszerző, énekes, gitáros, dobos, pedagógus	
	Vámos Miklós író, forgatókönyvíró, dramaturg	
	Nyers Rezső közgazdász, politikus. Az új gazdasági mechanizmus egyik kidolgozója 1968-ban	

	Havas Gábor, Beke Pál, Varga Tamás, Sz. Tóth János, Hidy Péter, Koncz Gábor, Tokai András, Forgács Péter, Bak Imre, M. Kiss Sándor, Zelnik József, Fábrián László, Thoma László, Marschall Miklós, Bucz Hunor, Sági Mária, Vörös Gizella, S. Nagy Katalin, Lévai Júlia, Mátyus Alíz, Héra Éva, Tibori Timea, Kuti Éva, Daróczi Ágnes, Sebő Ferenc, Halmos Béla, Berki Tamás, Lendvai Ernő, Papp Oszkár (Japi), László–Bencsik Sándor, Vészi János a Népművelési Intézet alkalmazottja	
	Hankiss Elemér, Magyar Bálint, Márkus István, Hegedűs B. András, Kozák Gyula, Míszlivetz Ferenc, Bába Iván, Orbán Viktor, Fodor Gábor, Kövér László egy ideig a Népművelési Intézetben dolgozik	
	Aczél György kommunista politikus, a Kádár-korszakban a kulturális élet egyik legfőbb ideológusa, irányítója	
	Pándi Pál irodalomtörténész, kritikus, szerkesztő	

Hálókzatokban

„Tudunk egymásról, mint öröm és bánat. Enyém a múlt és övék a jelen. Verset írunk – ők fogják ceruzámat s én érzem őket és emlékezem”⁹ – írja a költő.

Vitányi Iván valamennyi önéletrajzában, vele készített életrajzi interjúiban felfedezhetőek ezek a József Attila-i gondolatok. A Kádár-korszakban „szűkre szabottan”, a rendszerváltást (1989/90) követően már egyre részletesebben hozza nyilvánosságra „geneológiai gyökereit”, nevesíti a több száz évre visszamenő jeles elődeit, rokonságának ága-bogát, legyen az Vlad Dracul, Kölcsey, vagy Horthy, miközben csak érintőlegesen említi szűkebb családját, feleségét és két fiát. A helyét kereső, lázongó fitalembereként beleszeret Bartók Béla – általa „diszszonánsnak” tartott – zenéjébe, amely egész életét végigkíséri. Bevallása szerint Bartókkal kezdődött, majd a Bajcsy-Zsilinszky Endrével történt sopronkőhidai „találkozásakor” erősödött meg az „ellenzé-kisége”. Bár hisz Istenben a kifejezés hagyományos értelmében, de nevét többnyire nagybetűvel írja. „Isten mindazon kérdések összessége, amelyre nem

tudjuk a feleletet. Úgy érzem, ez az igazság” – válaszolja kérdezőjének¹⁰ (Cseke 1996:135).

Környezete hosszú ideig „úri gyerekként” tekint rá, miközben ő tudatosan törekszik társadalmi réteget, osztályt váltani. „Kommunista vagyok” – veti oda fiatalos hetykeséggel ügyvéd apjának. Vitányi Iván gyermekkorától gondolkodásában és magatartásában baloldalinak nevezi/tartja magát (ellenálló, népi, kommunista, szocialista, szociálliberális), „úri fiú” volta túlteljesítésre (Muharay együttes, Lukács-kör, MSZP programok) sarkallja. Állandóan bizonyítani akar: másként gondolkodik, külön véleménye van, autonóm, ezért kilóg a sorból és gyakorta találja magát belső körön kívül, válik emblematikus figurává, sőt előfordul, hogy vállalt közösségének periferiájára sodródik. Az 1950-es években „Lobogónk: Petőfi” – jelszó szellemében ő is fiatalos hittel és lelkesen énekelte, hogy „holnapra megforgatjuk az egész világot...”, amelyről aztán – bevallása szerint – kiderült, hogy a másik oldala is ugyanolyan. Mégis, egész életében képviseli a Jancsó Miklós *Fényes szelek* (1968) című filmjében

⁹ József Attila *A Dunánál* (1936).

¹⁰ Cseke H. 1996 *Határhelyzetek. Interjú Vitányi Ivánnal*. Budapest, Pallas Stúdió.

művészien megfogalmazott „piros inges” főszereplő „mindenkori lobogását”, a mozgalmat, a „kövesetek, gyertek, utánam” forradalmi hevületét.

Keresi és megéli a közösségi élményt (Sárospatak, népi-mozgalom, ellenállás, Muharay együttes, Lukács-iskola, Valóság szerkesztősége, Népművelési Intézet/Művelődéskutató Intézet, Új Márciusi Front, Demokratikus Charta, Szocialista Párt, MSZP Országos Választmány, Demokratikus Koalíció), csapatjátékosként igyekszik tevékenykedni, ugyanakkor, hogy „haladjon a munka”, szeret egyedül alkotni és individuálisan cselekedni, ezért számos konfliktusa támad.

A népzene és a népi tánc iránti érdeklődése, ellenállói/mozgalmi múltja révén az 1950-es években a Népművelési Minisztérium zenei részlegénél kap munkát. Az 1956-os forradalomkor, a jogi egyetemen megválasztották a forradalmi bizottság tagjának. Nem fogják perbe, de a felülvizsgáló bizottság ellenforradalmi ténykedés miatt eltávolítja a minisztériumból. Hogy állása legyen, a Kandó Kálmán Műszaki főiskolán elvégzi az esztergályos tanfolyamot, kapcsolatai révén azonban sikerült megkapaszkodnia a kultúra területén. Az 1970-es évek legelején, „Párizs megér egy misét” jegyében újra belép a kommunista pártba, az MSZMP-be, hogy a Népművelési Intézet igazgató lehessen. „Miként Krisztus mondta a halászoknak: kövesse-tek engem!” – jelszóval megszólította a tehetséges fiatalokat (különösen sokat a Szombathelyi Főiskolán végzettek közül), meg néhány idősebbet is¹¹ (Cseke 1996:124). Alkotni, megújítani vágyókat gyűjt maga köré (Népművelési/Művelődéskutató Intézet), olyan intézetet teremt, melyet az érintettek maguk között csak „Vitányi óvodának” neveznek, akik közé a szabadság jegyében gyakorta bedobja a „gyeplőt”.

Vitányi Iván úgy vélte többekkel együtt, hogy a „Kádár diót” belülről lehet/kell feltörni. Ennek érdekében a társadalom egyik progresszív, meghatározó alakjaként, kiemelkedő tudományos kutatóként sokat tett. Megalkotja az egyharmad ország modelljét, az első-, másod- és harmadfokú (társadalmak) közösségek fogalmát. A kultúra mennyiségi-minőségi analízisét egy harmadik fogalommal kapcsolja össze, vagyis a minéműség, a „miség”: a „mibenlétség” fogalmával. Munkásságával hozzájárult a közművelődés tudományos megalapozásához. Egyetemi végzettség nélkül (ezt többen szóvá is teszik később) szerez kandidátusi, majd nagydoktori fokozatot. Munkásságát csupán kevesen vitatják,

érveik eltörpülnek Vitányi kreatív és innovatív tudományos teljesítménye mögött.

Vitányi Iván szolgáltni akar, olyan módon, mint amely a latin minister szóból származik, amelynek eredeti jelentése 'szolga', illetve 'segéd'. A maga módján kompromisszumokat próbál kötni. Munkásmozgalmi és ellenállói múltja miatt sikerrel „kokerált” a Kádár-korszak kulturális életének egyik legfőbb ideológusával és irányítójával, Aczél György (Appel Henrik) kultúrpolitikussal, hogy megmentse a táncmozgalmat és ne legyenek munkanélküliek munkatársai, akiknek köze volt az ellenzéki Chartához. „Megbízom benned, hogy nem írsz hazugságot” mondta egy alkalommal „megértően” a vidékről felhozott fiatal beosztottjának, az intézeti pártbizottság tagjának, akit a belügyi hálózat azzal bízott meg, hogy rendszeresen jelentsen róla.¹² Fő/Igazgatóként távol maradt a direkt politizálástól, szigorúan a kultúrszociológia vizein evez. Támogatja a renitens népieket, urbánusokat, avantgardokat és hagyományörzőket, miközben nem felejtett el Marxra sem hivatkozni, de nem írta alá a Chartát. A múltban gyökerező, kapcsolatai révén arra törekedett, hogy segítsen az embereken, azokon, akik támogatásra, biztatásra szorulnak, mert feltételezi róluk, hogy tehetségesek és tisztességesek, ezért alkalmazza, foglalkoztatja őket (Népművelési/Művelődéskutató Intézet), de nincs, vagy csak alig van viszonyosság. Többször megtapasztalta az árulást, a karrieristák gyorsan felejtő eltávolodását.

Vitányi Iván kulturális téren folytatott komplex megújító kezdeményezéseit, a közművelődés elméleti megalapozását, a kultúra szociológiájának kutatása terén végzett úttörő vizsgálatait a rendszerváltás után aktív politizálásra váltja, amelyben szerepet játszhatott az ifjúkori ellenállási ténykedése iránt érzett nosztalgia is. Az 1980-as évek végétől az általa irányított intézetben számos ellenzéki csoportnak és rendszerellenes rendezvénynek adott helyet. Az 1989/90-évi rendszerváltáskor, a hatvanadik életéve környékén – a baloldal egyik karakteres, liberalizmus felé hajló szociáldemokrata képviselőjeként – a „második fényes szelek” lendületével veti belé magát a politikai küzdelmekbe. A Lukács-tanítványok között még csizmában, fehér ingben és tarisznyával való megjelenését már a begombolatlan zakó, nyakendő nélküli ing, később többnyire piros pulóver váltotta fel, amelyben mint valamiféle „vándorprédikátor” járja a településeket, hogy naponta két-három előadást tarthasson.

11 i.m.

12 i.m.

Nem bírja a tétlenkedést, totojázást, többek megrökönyödésére, három nap alatt (elvbarátaival) elkészíti az MSZP politikai programját, amit – némi módosítással – a kongresszusi küldöttek elfogadtak, a párt parlamenti képviselőjeként nyilatkozik, publikál. Teszi a dolgát, de szabadon. Dinamizmusával, energikus, gyors észjárásával és gondolkodásával csak kevesen tudnak lépést tartani, ezért el- és lemaradoznak tőle. A párt elnökjelöltje, de veszít. Amikor eltávolítják az MSZP Országos Választmány éléről, vagy „hátra szúrja” egy-két barátja, munkatársa, harcostársa, akkor a válasza mindig Aranyjánosi: „nem pöröltem, félreálltam, letöröltem”. Politikai törekvései többnyire kevés sikerrel járnak. Megtapasztalta, hogy a politikai „küzdőtér” egészen más, mint a tudomány „csatateré”. Ráébredt, hogy elvbarátai (MSZP) időnként „díszletként, eszközként vagy előretolt ékként kezelik”, magára hagyják a nyilvánosság előtt feltett kényes interjúkérdések megválaszolásakor.

„Univerzális értelmiségi” címet kapta az a kötet, amely Vitányi Iván hetvenedik születésnapjára jelentettek meg barátai és tisztelői.¹³ Értelmiségi a szó legjobb értelmében, nevezetesen ami főleg, vagy talán csakis Közép- és Kelet-Európa értelmiségeire vonatkozik. Olyan lateiner család sarja, aki magyar nyelven érvel, de sokszor nem azt a „nyelvet” beszéli, mint akikhez tartozni akart/szeretett volna. Vitányi Iván az „élni és élni hagyni” liberális elv helyett az „úgy élj, hogy mások is élni tudjanak” liberális nézetet képviselte. Műveltségében integráltan volt jelen a népies, szocialista és liberális kulturális irányzat. A politika világában a „kompország sikertelen komposa”.

Epilógus

Vitányi Iván a szocialisták közt liberális, liberálisok között szocialista volt népies beütéssel. „Nyomdakész” megnyilvánulásai miatt kirítt a sokszor „öööööz”, korlátozott szókinccsel rendelkező, mégis gyakran szereplő elvtársai közül. Szellemi nagyságát, ironikus éleslátását bár csodálták, mégis nehezen viselték. Kutatóként, elméletalkotóként sem volt jobb helyzetben. Vitányi Iván a tudósok közt politikus, politikusok között tudós maradt. Közép- és kelet-európai értelmiségiként mozgott/közlekedett kapcsolati hálóiban, bartóki értelemben akart magyar lenni, de európai módon!

¹³ *Egy univerzális értelmiségi* (Szerk.: B. Vörös Gizella) Budapest, MTA Szociológiai Kutatóintézet, 1995.